

TROFEJNÉ NEMECKÉ SAMOHYBNÉ DELÁ VO VÝZBROJI ČS. ARMÁDY. V. ČASŤ. 152 MM SAMOHYBNÁ HÚFNICA VZ. 18/47

PETER TURZA

TURZA, P.: 152 mm self propelled howitzer 18/47. Vojenská história, 1, 14, 2010, pp. 115–120, Bratislava.

The study deals with the issue of using trophy self-propelled cannons of German origin as the addition of the tank technique of the Czechoslovak army after the WWII. The extract is a follow up of the materials published in the Military History no. 1,2,3 2009. This is the technique taken after the repair from the after-war collections; taken-over from the Red Army or, and mainly; produced in Czechoslovak military factories in accordance with the types produced there during the war to meet the needs of the German army. The mentioned types of the self-propelled cannons were included in the armaments until the 50s and 60 s of the last century.

Apart from providing a complex view to the topics the author tries to react to the many different and imprecise factual information variously published or available on the web.

Military History. Czechoslovakia. German technique in the armaments in the 50s and 60s.

Pôvodné označenie Wehrmachtu	15cm Pz.Haubitze auf. GW III/IV Sd Kfz 165 Hummel
Typ	ťažká samohybná húfnica na pásovom podvozku
Výrobca	Alket Deutsche-Eisenwerke
Počet vyrobených vozidiel	724 kusov
Čísla podvozkov	320 001 až 325 001, ďalšie údaje o číslach do konca série chýbajú
Rok zavedenia do výzbroje čs. armády	1949
Označenie v čs. armáde v jednotlivých rokoch	1948/1949 152mm samohybná húfnica „Hummel“ 1949/1956 152mm samohybná húfnica vz. 18/47
Typ	ťažká samohybná húfnica na pásovom podvozku
Podnik zabezpečujúci opravu	ČKD Praha – Libeň
Počet opravených vozidiel	12 kusov
Rok vyradenia z výzbroje čs. armády	1956

Účel: 152mm ShH vz. 18/47 boli určené na podporu tankov a mechanizovaných jednotiek v útočnom boji, ako aj na ničenie protitankového delostrelectva protivníka, ako aj na ničenie protitankových diel a obranných objektov protivníka. Ak bolo treba, mohli sa samohybné húfnice pôsobiace v zostave druhých sledov použiť na strelbu zo zakrytých palebných postavení.

V obrane samohybných húfnic sa malo použiť na zosilnenie protitankovej obrany tankových a mechanizovaných jednotiek a útvarov.

Technicko-taktické údaje:

hmotnosť	24 t
osádka	6 – 7 mužov
dĺžka s delom	7,17 m
dĺžka korby	6,20 m
šírka	2,95 m
výška	2,85 m
svetlosť	0,40 m

Hrúbka pancierovania v mm/uhol

ochranný štít	10/37°
čelo nadstavby	10/37°
čelo korby	30/20°
boky nadstavby	10/16°
boky korby	20/0°
zadok nadstavby	10/10°
zadok korby	20/10°
dno korby	15/90°

Motor

typ	vodou chladený Maybach HL 120 TRM
počet valcov	12 (usporiadaných do „V“ pod uhlom 60°)
vrtanie a zdvih	105 x 115 mm
obsah	11 867 cm ³
prevádzkový výkon	265 ks (197,6 kW) pri 2600 otáčkach /min
maximálny výkon	300 ks ( ) pri otáčkach /min
typ karburátora	dvojstupňový Solex 40 JFFII

Prevodovka

typ	ZF –Aphon SSG 77
6 rýchlostných stupňov vpred	
1 rýchlostný stupeň vzad	
II-VI rýchlostný stupeň synchronizovaný	
Maximálna rýchlosť	40 km/hod

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Priemerná rýchlosť	cesta 30 – 35 km
terén	20 – 25 km
spotreba PHM na 100 km	cesta 240 litrov
terén	360 litrov
dojazd (akčný rádius)	cesta 250 km
terén	160 km
obsah palivových nádrží	600 l

Schopnosť prekonávať prekážky

výška kolmej steny	0,6 m
šírka priekopy	2,3 m
hĺbka brodenia bez prípravy	0,8 m
bočný náklon	20°
maximálne stúpanie	30°

Výzbroj

kaliber a vzor húfnice	152mm H vz. 18/47
odmer (ručný) voľný	vľavo 15°;vpravo 15°
námer (ručný) voľný	-3° + 42°
zásoba nábojov pre húfnicu	18 kusov deleného streľiva
kaliber a vzor guľometu	7,92 mm MG 34
zásoba nábojov pre guľomet	600 kusov

Typ zameriavača pre húfnicu

zameriavač	Rblf 36
zameriavač delový	

Rádiostanica

Typ	FuG Spor f ¹
-----	-------------------------

Prehľad a vývoj použitia: Začiatkom roku 1942 po vyhodnotení skúseností z bojovej činnosti na východnom fronte predložilo OKH spoločne so Zbrojným úradom návrh, ktorý v rámci zvýšenia delostreleckej podpory tankových a motorizovaných divízií požadoval umiestniť 15cm ťažkú poľnú húfnicu SFH 18/1 na podvozky tankov Pz-IIIJ alebo Pz-IV.² Vývojovými prácami bola poverená berlínska firma Alkett. Tá skonštruovala pre húfni-

-
- 1 SPIELBERGER, WJ.: *Der Panzerkampfwagen IV seine abarten*. Stuttgart : Motorbuch Verlag, 1974 s. 160; VÚA-VHA Praha 1. MNO. GŠ/ Vojenskoveďecká správa, Pomůcka čj. 0012/51 – Sborník vojenskej techniky.
  - 2 CHAMBERLAN, P. – DOYLE, H.: *Encyklopédia of German Tanks of W. W.U Arms Armour*. London, s. 108; SCHCHEIBERT, H.: *Nemecké obrnené jednotky*, Plzeň : Mustang, 1995, s. 142.

cu špeciálny podvozok označený ako Geschützwagen III/IV, ktorý využíval komplety obidvoch tankov. Z typu Pz-IV F bola prevzatá podvozková časť (okrem hnacieho kolesa), pásy, chladič, vetrák, vzduchové filtre a časti výfukového systému. Z tanku Pz-III zas hnacie koleso, motor, prevodová skriňa, palivová pumpa, palivový filter, mechanizmus ovládania riadenia, elektroinštalácia a zdroje elektrickej energie.³ Na tento podvozok bola uchytená jednoduchá nadstavba zvarená z pancierových dosiek, ktorá chránila obsluhu zbrane zo všetkých strán. Úplne odokrytý zostal iba vrch, na ktorý sa nahaňovala celťová plachta. Čelná stena nadstavby bola v prostrednej časti otvorená. Týmto otvorom prechádzala hlavneň húfnice, pričom jej štít nadväzoval na steny nadstavby. Obsluha nastupovala do vozidla dvojkridlovými dverami umiestnenými v zadnej časti nadstavby. Hlavnú výzbroj, ako už bolo uvedené, tvorila húfnica s FH 18/1, z ktorej sa mohli strieľať trhavé a trieštivotrhavé granáty o celkovej hmotnosti 43,5 kg do vzdialenosti 13 km. Na priamu streľbu proti obrneným prostriedkom protivníka sa používal protipancierový granát Gv. 39 H1/A. Doplňkovú výzbroj tvoril guľomet MG 34 uložený v bojovom priestore.⁴

Skúšky prototypu vykonané začiatkom leta 1942 ukázali, že sa podarilo vytvoriť efektívny bojový prostriedok vyznačujúci sa dobrou pohyblivosťou a účinnou výzbrojou. V júli 1942 sa samohybná húfnica pod označením 15 cm Panzerfeldhaubitze 18/1 auf.GW III/iV SdKfz 165 „Hummel“ zaviedla do výzbroje Wehrmachtu a zbraní SS. Súčasne boli vydané i príslušné povolenia na jej výrobu, ktorú od februára 1943 zaistovali prevádzky Deutsche-Eisenwerke v Duisburgu. Pancierové dosky pre nadstavbu dodávala firma Deutsche Röhrwerke z Mühleheimu. Vyrábané vozidlá sa od pôvodného prototypu firmy Alkett odlišovali predovšetkým tým, že hlavne ich húfnice nemali ústové brzdy. Tie, ako ukázali strelecké skúšky, neboli pre zbrane bezpodmienečne potrebné. Ďalšiu odlišnosť predstavovalo od začiatku roku 1944 pracovisko radistu, ktoré vzniklo predĺžením pôvodnej pancierovej búdky vodiča na celú šírku korby. Novinkou boli i širšie pásy tzv. „ostette“, ktorými boli vybavené všetky stroje Hummel nasadené v zimných mesiacoch roku 1944 na východnom fronte. Bojovú hodnotu Hummelov však znižoval malý palebný priemer predstavených len 18 kusov delného streliva. Preto sa v ich blízkosti museli vytvárať zásoby streliva, z ktorých v prípade potreby mohli čerpať. Nákladné automobily obyčajne neboli schopné zaistiť prísun streliva až k batériám, a tak koncom roku 1944 vzniklo modifikované muničné vozidlo Hummel, bez hlavnej výzbroje. To bolo schopné nielen dopraviť strelivo k batériám, ale tieto i sprevádzať na presunoch. Do jari 1945 bolo vyrobených a odovzdaných spolu 724 samohybných húfnic 18/1 Sd Kfz. 165 a 157 kusov muničných vozidiel.⁵

Organizačne boli stroje Hummel začlenené v počte 4 – 6 kusov do jednej prípadne dvoch ťažkých batérií práporu zmiešaného delostrelectva, ktorý patrilo do zostavy pancierového delostreleckého pluku tankových divízií, alebo divízií pancierových granátnikov.⁶

Wehrmacht a zbrane SS po prvý raz použili vozidlá Hummel na východnom fronte začiatkom júla 1943 v rámci operácie Zitadella. Neskôr ich nasadili do bojov v Taliansku a od leta 1944 i na západnom fronte.⁷

3 Tamže, s. 142.

PEJČOCH, I.: *Obrnená technika 2. Nemecko II (časť)*; Praha : Ares, 2001, s. 32.

4 BISCHOP, Ch.: *Zbrane druhej svetovej vojny*. Praha : Svojtka & Co, 2000, s. 113.; JEDRZEJEWSKI, D. – LALAK, Z.: *Ocelová lavína*. Hostomice : Intermodel, 1995, s. 261.

5 PEJČOCH, I.: *Obrnená technika 2 Nemecko II (časť)*. Praha : Ares, 2001, s. 142;

BISCHOP, Ch.: *Zbrane Druhej svetovej vojny*. Praha : Svojtka & Co, 2000, s. 11.

6 LUCAS, J.: *Posledný rok Nemeckej armády*. Plzeň : Mustang, 1995; s. 162-163.

7 Tamže, s. 124-130.

Po skončení vojny si komisia veliteľa tankového vojska čs. armády prezrela v priestoroch bývalého výcvikového tábora SS vo Vrchotových Janoviciach, okrem inej trofejnej techniky i samohybnú húfnicu Hummel, ktorá po viacnásobnom bojovom poškodení slúžila len ako výcviková pomôcka. Na návrh komisie ju veliteľ tankového vojska najskôr ponúkol Vojenskému technickému ústavu a neskoršie vojenskej škole. Z dôvodu, že žiadny z týchto subjektov neprejavil o ňu záujem, bola na jeseň 1945 zošrotovaná.⁸ Ďalších 12 strojov Hummel bolo získaných v rokoch 1946 – 1947 v rámci zberu trofejného nemeckého materiálu z terénu. Aj keď s ich opravou veliteľstvo tankového vojska nerátalo, všetky boli odsunuté na základe rozhodnutia II. odboru MNO do pobočky AZ 1 sklad tankového materiálu Milovice.⁹ Nedostatok ťažkých tankov a samohybných húfníc viedol začiatkom roka 1948 veliteľa tankového vojska k rozhodnutiu zaviesť samohybné húfnice Hummel do výzbroje tankového vojska. Na základe plánu opráv a výroby bojových a špeciálnych vozidiel tankového vojska zo dňa 8. marca 1948 príloha č. 1 a 2, ako aj vydaných povolení, sa začalo od jari 1948 v závode ČKD Praha – Libeň s ich generálnou opravou.¹⁰ Koncom júna 1948 prevzala technická komisia tankového vojska prvé opravené vozidlo s adaptovanou 152mm húfnicou vz. 18/47. V mesiacoch august až október 1948 boli s ním vykonané rozsiahle jazdné a strelecké skúšky.¹¹ Po ich skončení prešiel Hummel strednou opravou a v novembri 1948 bol uložený pri 1. delostreleckom pluku. Medzitým v rovnakom časovom úseku prebieha v závode ČKD Praha-Libeň demontáž zostávajúcich 11 strojov Hummel. Práce spojené s generálnymi opravami týchto vozidiel začali v januári 1949 bezprostredne po tom, čo Škodové závody Plzeň opravili, dodali ich delostreleckú výzbroj.¹² Už v polovici mája 1949 prevzala technická komisia tankového vojska po úspešných streleckých jazdných skúškach vo VVT Jince od technickej skupiny ČKD Praha – Libeň 4 samohybné húfnice pod označením 152mm ShH vz. 18/47, ktoré boli uložené opäť v remízach 1. delostreleckého pluku.¹³ V akom časovom horizonte prebehli generálne opravy zostávajúcich 7 húfníc, nie je známe. Isté je, že od novembra 1949 bolo všetkých 12 kusov ShH vz. 18/47 uložených v priestoroch 11. tankovej brigády v Dědicich, ktorá patrila do podriadenosti tankového zboru.¹⁴ Z uloženia boli vyňaté až v decembri 1950 po vytvorení 1. ťažkého tankosamohybného pluku v Strašiciach. Tvorili časť výzbroje 2. práporu ťažkých samohybných diel.¹⁵ K ich stiah-

KOLTUNOV, I. P. – SOLOVJEV, M.S.: *Wehrmacht na puti k gibeli*. Moskva : Venizdat, 1973, s. 71-83.

- 8 Archív VÝVOJ Martin a.s., nezaradené č. 114/Dův.-VTU 1945.
Zástupca VTÚ popisuje samohybnú húfnicu nasledovne: Vozidlo bez motora a prevodovej skrine, v korbe i nadstavbe vypálené výrezy. Podvozok dobrý. Húfnica strelby neschopná – poškodená brzda. Navrhujem neprevziať. Archív VÝVOJ Martin a.s. nezaradené. Vojenský dozorcí orgán u fmy ČKD Praha VIII č. j. 52/Dův.-1945.
- 9 VÚA-VHA Praha, f. MNO1947 Hl. št. Vel. tank. vojska č. j. 9926/Taj.
- 10 VÚA-VHA Praha, f. MNO 1948 Hl. št. Vel. tank. vojska č. j. 7159/Taj.-org.-mok.
VÚA-VHA Praha, f. MNO 1949 Hl. št. Vel. tank. vojska č. j. 11100/Taj.
- 11 VÚA-VHA Praha, f. MNO 1948 II/2 odd. č. j. 50 158/Taj.
VÚA-VHA Praha, f. MNO 1948 II/2 odd. č. j. príloha č. 1 k č. j. 50 158/Taj.
- 12 VÚA-VHA Praha, f. MNO 1948 II 2 odd. č. j. 50996/Taj.
Archívny VÝVOJ Martin a.s., nezaradené, Škodovy závody n.p. v Plzni-D /5136 taj. 1949.
- 13 VÚA-VHA Praha, f. MNO 1949, II/2 odd. č. j. 2465/Taj.
VÚA-VHA Praha, f. MNO 1949, II/2. odd. č. j. 4121/Taj.
VÚA-VHA Praha, f. MNO 1949, Hl. št. Vel. dělostrelectva č. j. 11689/taj.
- 14 VHA Praha, f. MNO 1949, Hl. št. odd. č. j. 5674/Taj.
- 15 VÚA-VHA Praha, f. MNO, 1950 GŠ – OMS č. j. 3790.
VÚA-VHA Praha, f. MNO, 1951 NM-mat. 45-2/24.
VÚA-VHA Praha, f. MNO, 1951 GŠ – OMS č. j. 004642.
VÚA-VHA Praha, f. MNO, 1952 VTMV 74/1/371.

nutiu z výzbroje bojových jednotiek TMV a nasledujúcemu vyradeniu došlo v závere roka 1954, čo potvrdzuje správa veliteľa TMV „o stave vojenskej techniky“ zo dňa 15. marca 1955¹⁶

Z vyradených samohybných húfnic vz. 18/47 bol 1 kus uložený na tankovej základni Dědice pre potreby VTA-AZ Brno a konštrukčných oddelení zbrojoviek Zostávajúce kusy sa po vytažení náhradných dielov pre tanky T-40/75 a SD 75/40N zošrotovali.¹⁷

Nemecké samohybné delo 15cm Pz.Haubitze auf. GW III/IV Sd Kfz 165 Hummel na východnom fronte

16 VÚÁ-VHA Praha, f. MNO 1955 VTMV 25/9/50.

17 Archív VÝVOJ Martin a. s. nezaranené VVS-JVS č. j. 0731/1956.

Archív VÝVOJ Martin a. s. nezaranené, odpoveď ČKD Praha na žiadosť MNO č. j. 041350/56 o dodanie náhradných dielov na opravu dvoch podvozkov GW III/IV používaných VTA-AZ Brno.